

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA ZUNANJE
IN EVROPSKE ZADEVE**

SLOVENIA
AID & PARTNERSHIPS

DIREKTORAT ZA RAZVOJNO SODELOVANJE
IN HUMANITARNO POMOČ

Smernice za vključevanje enakosti spolov v mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč Republike Slovenije

junij 2023

KAZALO

SEZNAM KRATIC	3
POJMOVNIK	4
1. Uvod	6
1.1. Mednarodni in nacionalni zakonodajni okvir	6
2. Namen, načela, uresničevanje smernic in ukrepi	7
2.1. Namen	7
2.2. Usmeritve	8
2.3. Ukrepi	9
3. Vključevanje vidika enakosti spolov v aktivnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči	12
3.1. Enakost spolov kot presečna tema	13
3.2. Enakost spolov kot cilj programa mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči ..	14
3.2.1. Človekove pravice s poudarkom na ekonomskih in socialnih pravicah	14
3.2.2. Vključevanje žensk v procese odločanja kot del celovitega transformativnega upravljanja	16
3.3.3. Zagotavljanje spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic ter preprečevanje nasilja zaradi spola in spolnega nasilja	17
PRILOGA	20
Ocena na podlagi spola	20
Spremljanje vključevanja enakosti spolov v aktivnosti	23
Označevalci enakosti spolov po metodologiji OECD DAC	23
Seznam kazalnikov	26
Letni pregled, večletna podrobnejša ocena in evalvacija	26

SEZNAM KRATIC

CTR – cilj trajnostnega razvoja

EU – Evropska unija

GAP III – Akcijski načrt EU za enakost spolov III – Ambiciozna agenda za enakost spolov in opolnomočenje žensk v zunanjem delovanju EU

LGBTIQ+ – lezbijke, geji, biseksualne, transspolne, interpolne, kvir in ostale nebinarne osebe

MRSHP – mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč

MZEZ – Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve

NVO – nevladne organizacije

RS – Republika Slovenija

SMRSHP – Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči

OECD/DAC – Organization for Economic Cooperation and Development / Development Assistance Committee (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj / Odbor za razvojno pomoč)

OZN – Organizacija združenih narodov

URP – uradna razvojna pomoč (angl. ODA – Official Development Aid)

POJMOVNIK

Enakost spolov pomeni enake pravice, odgovornosti in možnosti žensk in moških ter deklic in dečkov. Nikakor enakost žensk in moških ne pomeni istosti in ne pomeni zanikanja razlik med ženskami in moškimi, temveč da pravice, odgovornosti in možnosti žensk in moških ne bodo odvisne od tega, ali se rodijo kot ženske ali kot moški. Enakost spolov pomeni, da se upoštevajo interesi, potrebe in prioritete tako žensk kot moških, pri čimer se priznava raznolikost različnih skupin žensk in moških. Enakost spolov ni žensko vprašanje, ampak mora biti v interesu celotne družbe in mora vključevati tako moške kot ženske. Enakost med moškimi in ženskami velja tako za vprašanje človekovih pravic kot za predpogoj in kazalnik na človeka osredotočenih demokracije in trajnostnega razvoja.

Enakost spolov kot presečna tema mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči v skladu s Strategijo mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči do leta 2030 (SMRSH) je prepoznana kot bistvena za doseganje ciljev trajnostnega razvoja, zato morajo razvojne aktivnosti vključevati vidik enakosti spolov v načrtovanje, oblikovanje, izvajanje in evalvacijo.

LGBTIQ+ vključuje ljudi, ki se identificirajo kot lezbijke, geji, biseksualni, transspolni, interspolni in kvir ter druge, ki se ne identificirajo znotraj binarne delitve na ženske ali moške.

Presečni pristop je analitično orodje za razumevanje prepletenosti biološkega in družbenega spola z drugimi osebnimi lastnostmi in identitetami ter za preučevanje, kako ta presečišča prispevajo k izkušnjam z diskriminacijo, dostopu do pravic in družbenega statusa posameznice ali posameznika.

Nasilje zaradi spola in spolno nasilje je nasilje, ki je usmerjeno proti osebi zaradi njenega spola, spolne identitete ali spolnega izraza, ki nesorazmerno prizadene osebe določenega spola. Tako nasilje lahko vključuje psihološko, spolno, fizično, ekonomsko in/ali pravno nasilje.

Nasilje nad ženskami v oboroženih konfliktih in humanitarnih krizah je nasilje, ki ga doživljajo ženske in deklice med oboroženimi spopadi in ki vključuje fizično, spolno in psihološko nasilje ter ga zakrivijo državni in nedržavni akterji, vključno z umorom, izvensodnimi usmrčitvami, mučenjem in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim ravnanjem ali kaznovanjem, ugrabitvami, izmaličenjem in pohabljanjem, prisilnim novačenjem za boj, posilstvom, spolnim suženjstvom, spolnim izkoriščanjem, prisilnim izginotjem, samovoljnim pridržanjem, prisilno poroko, prisilno prostitucijo, prisilnim splavom, prisilno nosečnostjo in prisilno sterilizacijo.

Upravičenke/upravičenci pravic so posameznice in posamezniki, ki so upravičeni do pravic. Po Splošni deklaraciji o človekovih pravicah so vsi ljudje upravičenci pravic.

Nosilke/nosilci odgovornosti (oz. pristojni) so države, oblasti in drugi, ki so dolžni spoštovati, varovati, spodbujati in uresničevati človekove in druge pravice upravičenk in upravičencev pravic.

Ocena na podlagi spola je namenjena opredelitvi stanja in različnih potreb žensk in moških v vsej svoji raznolikosti ter predvideva vpliv projekta na enakost spolov: če prispeva ali ne prispeva k enakosti spolov in opolnomočenju žensk in deklic ter zmanjševanju diskriminacije ali neenakosti.

Polno, enakopravno in smiselno sodelovanje žensk pomeni neposredno, vsebinsko in formalno vključevanje žensk v vsej svoji raznolikosti na vodilne in druge položaje, spoštovanje in vključevanje njihovih mnenj, s čimer lahko vplivajo na izide pogajanj in drugih procesov kot tudi na njihovo izvajanje.

Pristop, ki temelji na človekovih pravicah, pomeni vključevanje standardov in načel človekovih pravic v vse faze izvajanja projektov z glavnima ciljema, ki sta izboljšanje stanja na področju človekovih pravic in zagotovitev trajnostnega razvoja. Ta pristop spodbuja aktivnosti, ki krepijo zmogljivosti upravičenk in upravičencev pravic, da poznajo, zahtevajo in se ob kratenju pravic pritožijo kot tudi zmogljivosti nosilcev oz. nosilk odgovornosti (največkrat države oz. vlade), da izpolnjujejo svoje dolžnosti do upravičenk in upravičencev pravic, ki izhajajo iz nacionalnih in mednarodnopravnih obveznosti.

Spol – 1) **biološki spol**: razdelitvena lastnost, ki človeka na podlagi spolnih organov in sekundarnih spolnih znakov opredeli kot žensko ali moškega; in 2) **družbeni spol**: vzgoja in socializacija človeka glede na njegov/njen biološki spol in družbeno določene norme, ki se jih posameznemu biološkemu spolu pripisuje.

Spolna identiteta pomeni, kako oseba občuti in definira svoj spol. Taka spolna identiteta se lahko razlikuje od uradno določene ali priznane identitete.

Spolno transformativni pristop je pristop, katerega namen je spremeniti razmerja moči med spoli, s čimer bi se pozitivno spremenila(-e) paradigma (-e), iz katere(-ih) izhajajo diskriminacije in neenakosti. To pomeni preučevanje, preizpraševanje in spreminjanje togih spolnih norm, vlog in stereotipov ter neravnovesij moči, ki ženske in deklice postavljajo v slabši družbeno-ekonomski, pravni in politični položaj ter v družbi povzročajo diskriminacijo in neenakosti. V praktičnem smislu tak pristop ne prelaga bremena razvoja in enakosti le na ženske in deklice, ampak aktivno vključuje v dejavnosti transformacije družbe in družbenih oz. kulturnih vzorcev tudi moške in dečke. Cilj je odprava vsakršne diskriminacije in neenakosti v razmerjih med moškimi, ženskami in drugimi osebami.

Vključevanje vidika spola pomeni sistemsko upoštevanje razlik med okoliščinami, položajem in potrebami žensk in moških pri vseh politikah in ukrepih. V kontekstu področnih politik pomeni strategijo za upoštevanje potreb in izkušenj tako žensk kot moških kot sestavnega dela načrtovanja, izvajanja, spremljanja in evalvacije področnih politik in programov v vseh političnih, ekonomskih in družbenih sferah z namenom, da imajo ženske in moški enake koristi in da se neenakost ne ohranja.

Ženske (moški, deklice in dečki) v vsej svoji raznolikosti pomeni razumevanje žensk (moških, deklic in dečkov) ne le na podlagi spola, ampak tudi na podlagi njihove rasne, etnične ali verske pripadnosti in prepričanja, družbeno-ekonomskega statusa, statusa ob rojstvu, spolne identitete, geografske lokacije, morebitne invalidnosti, zdravja, stopnje izobrazbe, starosti, begunskega in migrantskega statusa ter drugih relevantnih presečnih identitet in značilnosti.

1. Uvod

Enakost spolov je temeljna človekova pravica in temeljna vrednota Evropske unije (v nadaljevanju: EU). Pomeni več kot enakost pred zakonom, saj pomeni sprejemanje razlik med ženskami in moškimi in enako vrednotenje ljudi v vsej svoji raznolikosti. Enakost spolov koristi vsem – tako ženskam kot moškim v vsej njihovi raznolikosti, vključno s skupnostjo LGBTIQ+. Pomeni tudi, da morajo biti ženske in moški ne le zakonsko, ampak tudi v praksi enako prepoznavni, razpolagati morajo z enako družbeno močjo, biti enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja ter imeti enako korist od rezultatov družbenega napredka. Da lahko govorimo o enakosti, je treba razumeti in na podlagi tega ustrezno reševati politične, ekonomske, pravne in družbene omejitve, ki posredno ali neposredno dopuščajo diskriminacijo na podlagi spola, etnične, rasne in verske pripadnosti, družbeno-ekonomskega statusa, spolne identitete in spolne orientacije, invalidnosti in starosti. Družba, kjer je enakost spolov temeljna vrednota, je družba trajnostnega razvoja, ki prispeva k odpravljanju revščine, vključujoči rasti, splošni dobrobiti družbe ter trajnostnemu miru in varnosti.

S Smernicami za vključevanje enakosti spolov v mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč Republike Slovenije (v nadaljevanju: smernice) se Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve (v nadaljevanju: MZEZ) zavezuje, da **bo do leta 2030 vsaj 85 % razvojnih projektov vključevalo aktivnosti za enakost spolov in opolnomočenje žensk in deklific kot glavni ali pomemben cilj** glede na metodologijo Odbora za razvojno pomoč Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju: OECD DAC). Smernice hkrati prispevajo k boljšemu razumevanju pomena spola, večplastne diskriminacije, enakosti ter krepitvi zmogljivosti vseh deležnic in deležnikov, izvajalk in izvajalcev ter institucij, ki delujejo na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči¹ in upravljajo s sredstvi, ki se po statistični metodologiji OECD DAC štejejo kot razvojna pomoč. S tem bo Slovenija prispevala k izpolnjevanju mednarodnih obljub in zavez na področju enakosti spolov, da kot država in družba stremimo k enakosti in pravičnosti doma in po svetu.

1.1. Mednarodni in nacionalni zakonodajni okvir

Zaveze Republike Slovenije na področju enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklific izhajajo tako iz mednarodnih kot nacionalnih dokumentov. V okviru Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju: OZN) in EU smo zavezani k uresničevanju ratificiranih mednarodnopravnih dokumentov in pogodb, med katerimi so temeljna pakta in posamezne konvencije OZN na področju človekovih pravic, ki priznavajo človekove pravice kot univerzalne, neodtujljive in nedeljive. Na področju enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklific smo pogodbenica Konvencije OZN o odpravi vseh oblik diskriminacij žensk (1981), Deklaracije OZN o preprečevanju nasilja nad ženskami (1993), dodatno smo se zavezali k uresničevanju Pekinške deklaracije in Izhodišč za ukrepanje (oboje 1995), resolucij Varnostnega sveta OZN o ženskah, miru in varnosti in Agende za trajnostni razvoj do leta 2030. Slovenija znotraj EU na področju razvojnega sodelovanja in enakosti spolov

¹ V nadaljevanju besedila se za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč uporabljal krajši izraz mednarodno razvojno sodelovanje.

med drugim uresničuje Evropski steber socialnih pravic (2017), Evropsko soglasje o razvoju (2017), Listino Evropske unije o temeljnih pravicah (2000), Akcijski načrt Evropske unije za enakost spolov III (GAP III) – Agenda za enakost spolov in opolnomočenje žensk v zunanjem delovanju EU (2020) in Strategijo EU za enakost LGBTIQ oseb 2020-2025, ki jo je treba upoštevati skupaj z GAP III.

Na nacionalni ravni je načelo enakosti pred zakonom zapisano v Ustavi Republike Slovenije (RS), zakonodaja s področja enakosti spolov pa med drugim obsega Zakon o enakih možnostih žensk in moških (dopolnjen 2019), Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008), Zakon o varstvu pred diskriminacijo (2016), Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (2015).

Strateška dokumenta na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja – Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči RS (2017) in Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči RS² (2018; v nadaljevanju: SMRSHP) določata enakost spolov kot ključno za uresničevanje splošnih ciljev mednarodnega razvojnega sodelovanja in kot presečno temo.

OECD DAC, ki oblikuje standarde razvojnih financ ter skrbi za statistiko in usmeritve za poročanje donatoric o uradni razvojni pomoči (v nadaljevanju: URP), je razvil **označevalce na področju enakosti spolov**, s katerimi ovrednotimo vpliv posameznega projekta in aktivnosti na enakost spolov. Pogoj za uveljavljanje presečne teme so opravljene analize oziroma ocene vpliva na enakost spolov, t. i. analize oziroma ocene na podlagi spola, zbiranje podatkov po spolu, enakovredno vključevanje žensk in moških v aktivnosti ter zagotavljanje enakih koristi projektov tako za ženske kot za moške. Več o označevalcih v prilogi na koncu smernic.

2. Namen, načela, uresničevanje smernic in ukrepi

2.1. Namen

Namen smernic je vključevanje enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklic v načrtovanje, izvajanje, poročanje in evalvacijo posameznih aktivnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije.

Za bolj usmerjeno in učinkovito odpravljanje temeljnih vzrokov neenakosti spolov, opolnomočenja žensk in deklic ter promocije trajnostnega razvoja je treba konceptualizirati, pripraviti, izvajati in evalvirati projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja na podlagi treh pristopov: **pristopa, ki**

² SMRSHP je izvedbeni akt Resolucije o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije, ki je krovni strateški dokument mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije in vključuje prednostna področja ter usmeritve za načrtovanje in izvajanje mednarodnega razvojnega sodelovanja, med katerimi sta izpostavljeni tudi enakost spolov in opolnomočenje žensk in deklic.

temelji na človekovih pravicah,³ spolno transformativnega pristopa⁴ in presečnega pristopa,⁵ s čimer se bo krepilo razumevanje, sistem vrednot, poslanstvo in odgovornost vseh razvojnih in humanitarnih udeleženk in udeležencev. Namen je zagotoviti, da se **vidik spola v vsej svoji raznolikosti** zasidra v procese delovanja in odločanja financierjev in financerk mednarodnega razvoja, v prizadevanja izvajalcev in izvajalk mednarodnih razvojnih projektov in v učinkovito promocijo enakosti spolov v bilateralnih in multilateralnih prizadevanjih. Trije pristopi bodo podrobno predstavljeni v Vodniku po treh pristopih za vključevanje enakosti spolov v MRSHP.

2.2. Usmeritve

Smernice izhajajo iz navedenih treh pristopov in temeljijo na naslednjih **načelih**:

- enakost spolov je prednostni vidik **vseh** politik mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije;
- za uresničevanje enakosti spolov na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja so nujni posebni ukrepi. Posebni ukrepi se uvajajo in izvajajo na področjih, kjer so moški in ženske neuravnoteženo zastopani ali pa sta spola v neenakem položaju. Smernice se osredotočajo predvsem na ekonomski, politični in družbeni vidik opolnomočenja prikrajšanega spola v danem kontekstu;⁶

³ **Pristop, ki temelji na človekovih pravicah**, pomeni vključevanje standardov in načel človekovih pravic v vse faze izvajanja projektov, pri čemer sta glavna cilja izboljšanje stanja na področju človekovih pravic in zagotavljanje trajnostnega razvoja. Ta pristop spodbuja aktivnosti, ki krepijo zmogljivosti upravičenk in upravičencev pravic, da poznajo, zahtevajo in se pritožijo ob morebitnem kratenju pravic in zmogljivosti nosilcev oz. nosilk odgovornosti (največkrat države oz. vlade), da izpolnjujejo svoje dolžnosti do upravičenk in upravičencev pravic, ki izhajajo iz nacionalnih in mednarodno pravnih obvez.

⁴ Evropski GAP III definira pristop kot **spolno transformativen**, kadar se z njim želijo spremeniti razmerja moči med spoli, s čimer bi se pozitivno spremenila(-e) paradigma (-e), iz katere(-ih) izhaja diskriminacija in neenakost. To pomeni preučevanje, preizpraševanje in spreminjanje togih spolnih norm in neravnovesij moči, ki ženske in deklince postavljajo v slabši družbeno-ekonomski, pravni in politični položaj ter v družbi povzročajo diskriminacijo. V praktičnem smislu tak pristop ne prelaga bremena razvoja in enakosti le na ženske in deklince, ampak aktivno vključuje v dejavnosti transformacije družbe in družbenih oz. kulturnih vzorcev tudi moške in dečke. Cilj je odprava vsakršne diskriminacije in neenakosti v razmerjih med moškimi, ženskami in drugimi osebami.

⁵ Za boljše razumevanje razlik med spoli in za natančnejše zasnovane mednarodne razvojne politike in aktivnosti je treba k enakosti spolov pristopati **presečno**, kar pomeni, da se preučuje in upošteva vpliv prepletenosti identitet in osebnih lastnosti na položaj posameznice ali posameznika v družbi in na njihov dostop do sicer formalno zagotovljenih človekovih in drugih pravic – torej tudi njena ali njegova etnična in verska pripadnost, družbeno ekonomski sloj, invalidnost, begunski ali migracijski status, spolna identiteta in spolna usmerjenost, starost itd. Tak pristop omogoča bolj niansiran vpogled v vprašanja družbenega, ekonomskega, političnega in pravnega položaja posameznice ali posameznika kot ob upoštevanju zgolj vidika spola. Vse obstoječe presečne identitete osebe so enako pomembne. Vidik spola na podlagi presečnega pristopa je treba vključiti v analizo potreb, pripravo, načrtovanje, odločanje, izvajanje, statistično analizo in ovrednotenje vseh političnih usmeritev mednarodnega razvojnega sodelovanja.

⁶ **Vidiki opolnomočenja** žensk in deklic: 1) ekonomski: npr. (z)možnost dostopa do ekonomskih in drugih priložnosti in virov; 2) družbeni: npr. moč in nadzor nad lastnim življenjem znotraj in zunaj družinske skupnosti; 3) politični: npr. sposobnost vplivanja na smer družbenih sprememb za ustvarjanje pravičnejših in trajnostnih družbenih, političnih in ekonomskih sistemov na nacionalni in mednarodni ravni. K temu lahko dodamo še dva vidika: 4) psihološki: npr. večja samozavest in samopodoba, in 5) védenje oz. poznavanje: npr. prepoznavanje področij v javni in zasebni sferi, kjer so ženske zatirane. Pri opolnomočenju je pomembno, da se ženske ne le zavedajo večplastne diskriminacije in neenakosti in da poznajo svoje pravice, ampak da postanejo tudi aktivne zastopnice sprememb v družbi.

- V dialogu s **partnersko državo kot nosilko odgovornosti za uresničevanje enakosti spolov** je treba aktivnosti, usmerjene h krepitvi enakosti spolov, uskladiti z njenimi specifičnimi potrebami in prioriteta. Izvajalci in izvajalke razvojnih projektov vzpostavijo partnerstva z lokalno civilno družbo, še posebej z lokalnimi organizacijami, ženskimi gibanji in gibanji za ženske in/ali človekove pravice kot pomembnimi podpornicami in podporniki zagotavljanja enakosti spolov in opolnomočenja žensk ter drugih manjšinskih in marginaliziranih oseb ali skupin, ki se srečujejo s presečno diskriminacijo, kot so pripadnice rasnih/verskih/etničnih manjšin, migrantke, ekonomsko prikrajšane ženske, invalidne ženske, LGBTQ+ osebe in druge.
- V razvojnem sodelovanju je treba **opolnomočiti nosilce ali nosilke odgovornosti** za spoštovanje univerzalnih, neodtujljivih in nedeljivih človekovih in ženskih pravicah ter za njihovo implementacijo in omogočanje dostopa do njih; hkrati pa **se odgovornost za izvrševanje pravic in dostop do njih ne sme prenašati zgolj na upravičenke oz. upravičence pravic ter na ženske in druge organizacije.**
- Lokalni kontekst, v katerem se projekt izvaja, ne sme postati razlog za (ne)namerno diskriminacijo⁷ ali neizvajanje aktivnosti z določenimi osebami. Gre za eno temeljnih načel pristopa na podlagi človekovih pravic, da projekti in aktivnosti ne smejo povzročiti (ne)namernih kršitev univerzalnih človekovih pravic oz. ne smejo negativno vplivati na obstoječe pravice. Sočasno pa je pri izvedbi projekta ali programa potrebno upoštevati lokalni kontekst, saj le tak pristop pripelje do zmanjševanja neenakosti med spoli.

2.3. Ukrepi

Slovenija enakost spolov v razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči dosega:

- s prednostnim vključevanjem enakosti spolov v mednarodno razvojno sodelovanje, s spodbujanjem načela enakosti spolov na nacionalni in mednarodni ravni⁸ in s prispevki mednarodnim organizacijam in skladom, ki v svojem delovanju stremijo k enakosti spolov in izboljšanju ženskih pravic;
- z izvajanjem aktivnosti, programov in projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja, ki so ciljno ali posredno⁹ usmerjeni v zagotavljanje enakosti spolov v partnerskih državah in se izvajajo na področjih, kjer je eden od spolov v neenakem položaju oziroma je en spol neuravnoteženo zastopan;
- s poudarjanjem pomena razumevanja in vključevanja treh pristopov, omenjenih med usmeritvami, v vse projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja;
- s političnim dialogom s partnerskimi državami;
- z rednim dialogom z razvojnimi izvajalkami in izvajalci.

⁷ Nenamerna diskriminacija se lahko zgodi, ko izvajalec ali izvajalka ne poznata dovolj dobro lokalnega konteksta, vrednot, pravnega in drugega sistema, da bi lahko zagotovila, da do diskriminacije in s tem kršitve univerzalnih človekovih pravic pri izvajanju projektnih aktivnosti ne pride.

⁸ Med drugim v okviru zasedanj delovnih skupin in teles v okviru Evropske unije, OZN, OECD, drugih mednarodnih in regionalnih organizacij ter v okviru raznih pobud in skupin prijateljev.

⁹ Če gre za projekte, ki niso niti neposredno niti posredno povezani z vidikom enakosti spolov, ti sledijo načelu, da ne povzročajo (še večje) neenakosti ali škode.

MZEZ je kot nacionalni koordinator mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči oblikovalec in eden od izvajalcev smernic. Smernice izvajajo vsi razvojni deležniki in deležnice: resorji, to so ministrstva in vladne službe, ki so lahko (so)financerji in sofinancerke ali izvajalci in izvajalke dejavnosti, nevladne organizacije, ustanove, podjetja in javni sektor ter drugi subjekti, ki so vključeni v dejavnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja.

Posebno vlogo pri spodbujanju enakosti spolov imajo nevladne organizacije in ustanove, ki se izzivom enakosti spolov v sodelovanju z lokalnimi partnerji in partnericami ter s ciljno populacijo na terenu **posvečajo v vseh fazah aktivnosti in projektov**: od načrtovanja, oblikovanja, izvajanja in evalvacije. V sodelovanju s partnerji in partnericami identificirajo lokalne potrebe in načine za optimalno izvedbo aktivnosti ali nadgradnjo teh z dodatnimi vsebinami tako, da bodo razvojne aktivnosti delno ali celovito obravnavale enakost spolov. Številni izvajalci in izvajalke, zlasti nevladne organizacije, kot tudi lokalne partnerice in partnerji, prav tako pogosto razpolagajo s strokovnimi kadri in znanjem, ki omogoča bolj temeljito obravnavo enakosti spolov kot to lahko počnejo (so)financerji in (so)financerke.

Slovenija bo tako na **nacionalni kot mednarodni ravni in v partnerskih državah** izvedla **ukrepe** za vključevanje vidika spola v mednarodno razvojno sodelovanje:

Ukrepi na nacionalni ravni:

- Izvedena bodo usposabljanja za vključevanje enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklic v mednarodno razvojno sodelovanje, ki bodo dostopna izvajalkam in izvajalcem ter financerkam in financerjem programov mednarodnega razvojnega sodelovanja.
- Deležnice in deležniki mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije bodo vključevali vidik enakosti spolov (OECD DAC označevalec 1 ali 2) v svoje razvojne aktivnosti, vključno z analizo potreb, načrtovanjem, izvajanjem in ocenjevanjem projektov in programov.
- Financerke in financerji razvojnega sodelovanja bodo vključevanje vidika enakosti spolov v projekte krepili z izvajanjem javnih razpisov za (so)financiranje projektov.
- Vključevanje vidika enakosti spolov, skupaj z analizami potreb v partnerski državi ter potreb žensk in deklic, je obvezen sestavni del prijave in ocene predlogov projektov in programov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči vseh izvajalk in izvajalcev. Za to je treba pripraviti statistično analizo, ki bo vključevala podatke, razčlenjene po spolu in drugih presečnih identitetah, kjer je to možno.
- MZEZ bo kot nacionalni koordinator spodbujal izmenjavo dobrih praks izvajalcev in izvajalk in ozaveščal o pomenu vključevanja vidika spola v vse razvojne in humanitarne aktivnosti.
- MZEZ si bo v okviru delovanja diplomatskih predstavništva in konzulatov v partnerskih državah prizadeval za nadgradnjo kadrovske zmogljivosti (na primer z razvojnimi atašeji) in znanja na področju enakosti spolov ter opolnomočenja žensk in deklic v mednarodnem razvojnem sodelovanju.
- MZEZ bo v okviru napotitev na diplomatska predstavništva in konzulate, v mednarodne organizacije in na različne mednarodne misije izvajal redna usposabljanja uslužbenk in uslužbencev o vidiku enakosti spolov v mednarodnem razvojnem sodelovanju.

- MZEZ bo tesno sodeloval z resorji pri oblikovanju politik, nastopov in gradiv ter s tem skrbel za zagotavljanje skladnosti politik za trajnostni razvoj. Za uresničevanje smernic je potrebna skladnost na več ravneh, in sicer: i) redno usklajevanje znotraj MZEZ, med nacionalnim koordinatorjem za mednarodno razvojno sodelovanje, koordinatorico oz. koordinatorjem za enake možnosti na MZEZ in ministrstvom, pristojnim za enake možnosti na nacionalni ravni tudi med vsemi resorji, ki s svojimi politikami in ukrepi vplivajo na partnerske države; ii) med nacionalnim koordinatorjem in vsemi izvajalci in izvajalkami mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije; iii) med dvostranskimi in večstranskimi aktivnostmi Slovenije na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja; in iv) med nacionalnimi in zunanjimi politikami Republike Slovenije.
- MZEZ bo kot nacionalni koordinator spodbujal financerje in financerke k zagotovitvi potrebnih virov za uresničitev smernic, tako sredstev za aktivnosti oziroma projekte kot sredstev za usposabljanje kadrov;
- Pri načrtovanju humanitarnega odziva na naravne in druge nesreče si bo MZEZ prizadeval za vključevanje vidika enakosti spolov v analizo humanitarnih potreb. Ministrstvo bo k temu spodbujalo tudi druge akterje in akterke, ki zagotavljajo humanitarni odziv, na nacionalni in mednarodni ravni.
- MZEZ bo s partnerskimi državami v okviru dvostranskih odnosov spodbujal politični dialog na področju enakosti spolov v mednarodnem razvojnem sodelovanju.
- MZEZ si bo kot nacionalni koordinator v okviru podeljevanja razvojnih štipendij prizadeval za sistem, ki bo spodbujal prijave študentk in raziskovalk na programe študija v Republiki Sloveniji.
- MZEZ bo kot nacionalni koordinator v letno poročanje o projektih in aktivnostih s področja mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije vključil poročanje o vključevanju vidika enakosti spolov v aktivnostih, ki jih izvaja v partnerskih državah.
- Smernice bodo upoštewane pri pripravi okvirnih programov mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije. Uresničevanje smernic v preteklem obdobju je ena od podlag za pripravo prihodnjega okvirnega programa mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči.
- MZEZ bo izvajal periodične podrobnejše evalvacije projektov, ki vključujejo enakost spolov.

Ukrepi na mednarodni ravni:

- Slovenija bo na regionalni in globalni ravni podpirala pobude v mednarodnih forumih, ki spodbujajo zagotavljanje enakih možnosti in dejanske enakosti med spoli ter uravnoteženo zastopanost žensk, moških in drugih marginaliziranih oseb ali skupnosti v javnem in političnem življenju.
- Slovenija bo prednostno obravnavala možnost prostovoljnih prispevkov za mednarodne organizacije in sklade, katerih delovanje je skladno s prednostnimi vsebinami na področju enakosti spolov v mednarodnem razvojnem sodelovanju.
- Slovenija bo zagovarjala vključevanje slovenskih strokovnjakinj in strokovnjakov v mednarodne aktivnosti na področju enakosti spolov v mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči.
- Slovenija bo spodbujala mednarodne akterke in akterje, da v analize potreb v partnerskih državah vključijo vidik spola, vključno s potrebami žensk in deklic v vsej svoji raznolikosti ter drugih marginaliziranih skupin.

- Ob zagovorništvu, promociji in seznanjanju širše javnosti o mednarodnem humanitarnem pravu bo Slovenija posebno pozornost namenila humanitarnim delavkam ter se zavzemala za njihovo zaščito.
- Slovenija bo aktivna zagovornica enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklic pri oblikovanju razvojnih politik EU in spodbujevalka njegovega vključevanja in zgoraj omenjenih treh pristopov v politike relevantnih sektorjev ter tudi v dialoge in sodelovanje s partnerskimi državami.

3. Vključevanje vidika enakosti spolov v aktivnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči

Slovenija v skladu z zavezami uresničuje 17 ciljev trajnostnega razvoja (v nadaljevanju: CTR) Agende za trajnostni razvoj do leta 2030 (v nadaljevanju: Agenda 2030). Vsi CTR so medsebojno povezani in neločljivi ter enakopravno združujejo vse razsežnosti trajnostnega razvoja. Eden od ciljev trajnostnega razvoja, **CTR 5, se izrecno nanaša na enakost spolov in opolnomočenje žensk in deklic, hkrati pa tudi drugi cilji ne morejo biti doseženi brez zagotovitve enakosti spolov oziroma enakih možnosti za vse.**

5. Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklic

V okviru uresničevanja CTR 5 dobivajo podporo aktivnosti, vezane na odpravljanje vseh oblik diskriminacije zaradi spola; aktivnosti, ki pripomorejo k odpravljanju vseh oblik nasilja nad ženskami in deklicami v javnem in zasebnem življenju, med njimi trgovine z ljudmi in drugih vrst izkoriščanja, tudi spolnega izkoriščanja; aktivnosti za izkoreninjanje vseh spornih običajev, kot so otroške, zgodnje in prisilne poroke, pohabljanje ženskih spolnih organov, umori iz časti; reforme za zagotavljanje enakih pravic in dostopa žensk do gospodarskih sredstev, lastništva zemlje in gospodarjenja z njo ter dostopa do drugih vrst lastnine, finančnih storitev, podedovanega premoženja in naravnih virov v skladu z notranjo zakonodajo ter druge podcilje, ki so povezani z enakostjo spolov in opolnomočenjem žensk in deklic v vsej svoji raznolikosti. Doseganje enakosti spolov oz. CTR 5 je pomembno za uresničevanje vseh drugih CTR, toliko bolj takrat, ko lahko zunanje okoliščine dodatno poglobljajo obstoječe neenakosti ali ogrozijo že dosežen napredek, kar je lahko posledica izrednih dogodkov ali razmer. Med pandemijo covid-19 so se kot posledica sprejetih ukrepov za zaježitev bolezni, karantene in izolacije povečala družinsko nasilje, spolno nasilje, prisilne poroke in prenehanje šolanja deklic, ponekod pa je bil težje dosegljiv tudi varen in pravočasen dostop do nujnih storitev, medicinskih pripomočkov in zdravil ter drugih potrebščin in informacij za zagotavljanje spolnega in reproduktivnega zdravja. Prav tako se je poslabšal ekonomski položaj žensk, poglobile so se tudi stiske duševnega zdravja.

V skladu s priporočil ter obveznostmi, ki izhajajo iz GAP III, si bo Slovenija prizadevala, da bo do leta 2030 namenila vsaj 85 % programske uradne razvojne pomoči partnerskim državam za aktivnosti in programe, ki vključujejo enakost spolov in opolnomočenje žensk in deklic. Da bi dosegli ta delež, mora biti vidik spola vključen v vsebinska prednostna področja mednarodnega

razvojnega sodelovanja, kot so navedena v Resoluciji o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči RS (2017) ter podrobneje razdelana v SMRSHP (2018). Deležnice in deležniki mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije bodo vključevali enakost spolov in opolnomočenje žensk in deklíc kot prednostno ali presečno temo v svoje razvojne aktivnosti, vključno z načrtovanjem, izvajanjem in ocenjevanjem projektov in programov, ne glede na to, kdo jih financira.

V skladu s SMRSHP so v okviru Agende 2030 štiri CTR opredeljeni kot prednostni cilji slovenskega mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči: **8, 12, 13 in 16**.

3.1. Enakost spolov kot presečna tema

Projekti, ki enakost spolov vključujejo kot presečno temo, morajo obsegati aktivnosti, ki povezujejo CTR 5 z drugimi cilji, predvsem z enim od podciljev štirih prednostnih CTR, to so cilji 8, 12, 13 ali 16.

Primeri aktivnosti, ki vključujejo enakost spolov v povezavi s prednostnimi cilji SMRSHP:

8. Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse

– *Vezano na CTR 8:* zagotavljanje dostojnega dela za vse in enakega plačila za enako delo; zagotavljanje enakovrednega dostopa do ekonomskih sredstev in priložnosti; pravične razdelitve neplačanega dela; izboljšanje dostopa do zaposlitvenih priložnosti; izvedba aktivnosti za zagotavljanje varnosti pred spolnim nadlegovanjem in nasiljem na delovnem mestu; varstvo delavskih pravic žensk, še posebej migrantk in žensk v prekarnih ali neformalnih delovnih razmerjih; odprava škodljivega otroškega dela; spreminjanje stereotipov ustaljenih vlog žensk in moških v družbi in družini, vključno glede skrbstvenega in gospodinjskega dela; podpora razvojno naravnanim politikam, ki spodbujajo ekonomsko neodvisnost, kreativnost in inovacije ter formalizacijo in rast mikro, majhnih in srednje velikih podjetij, ki jih vodijo ženske.

12. Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe

– *Vezano na CTR 12:* spodbujanje reform, ki podpirajo večji dostop žensk do naravnih virov in lastništva zemlje; aktivnosti, vezane na večji dostop informacij o učinkih boljšega upravljanja vode in odpadkov; spodbujanje vključevanja žensk v krožno gospodarstvo ter v lokalne vrednostne verige, ki preprečujejo preseljevanje v urbana okolja; vključevanje lokalnih žensk v oblikovanje strategij; vključevanje raziskovalk v raziskovalne skupine.

13. Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam

– *Vezano na CTR 13:* aktivnosti, povezane z vključevanjem vidika spola v politike za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam; aktivnosti, vezane na prilagoditvene strategije žensk v kmetijstvu, gozdarstvu in trajnostnem upravljanju vodnih virov; aktivnosti, vezane na vključevanje znanja in izkušenj kmetovalk v oblikovanje strategij; aktivnosti, vezane na preprečevanje nasilja zaradi spola in spolnega nasilja ob krizah, povezanih s podnebnimi spremembami (suše, poplave, izredne vremenske razmere); spodbujanje strateškega vključevanja žensk v vsej svoji raznolikosti v razmislek, oblikovanje, implementacijo ter spremljanje in ocenjevanje razvojnih in humanitarnih politik, projektov in dogodkov, vezanih na prilagajanje in blaženje podnebnih sprememb na vseh ravneh.

Na multilateralni ravni bo Slovenija nudila nadaljnjo podporo mednarodnim organizacijam in procesom v podporo boju proti podnebnim spremembam, s posebnim poudarkom na vključevanju žensk, tudi tistih, ki prihajajo iz politično, ekonomsko in družbeno manj vidnih okolij in slojev.

16. Spodbujati miroljubne in odprte družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh

– *Vezano na CTR 16:* aktivnosti, vezane na večje vključevanje žensk v vsej svoji raznolikosti v mirovne procese in sisteme upravljanja na vseh ravneh; podpora lokalnim ženskim organizacijam in organizacijam za ženske pravice; aktivnosti za spodbujanje reform na področju zakonodaje in prava, vezanega na ženske pravice in nasilje zaradi spola; aktivnosti, vezane na zmanjševanje izpostavljenosti nasilju v vseh okoliščinah; aktivnosti, vezane na psihosocialno podporo ženskam in drugim spolom, žrtvam nasilja (vključujoč prisilne poroke, pohabljanje ženskih spolnih organov, uboje iz časti) v konfliktnih, postkonfliktnih in vseh drugih okoliščinah; aktivnosti, vezane na izboljšanje standardov za zbiranje podatkov o vseh vrstah nasilja zaradi spola.

3.2. Enakost spolov kot cilj programa mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči

V okviru projektov, ki imajo za osrednji cilj enakost spolov, spodbujamo, da bodo mednarodne razvojne in humanitarne aktivnosti v partnerskih državah osredotočene predvsem na: **človekove, ekonomske in socialne pravice, vključno s pravico in dostopom do kakovostnega izobraževanja in izboljšanja pogojev, ki omogočajo ženskam dostojno zaposlitev; vključevanje žensk v vsej svoji raznolikosti v procese odločanja kot del celovitega dobrega upravljanja; polno, enako in smiselno sodelovanje žensk v vsej svoji raznolikosti v mirovnih in varnostnih procesih na vseh ravneh; in zagotavljanje spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic ter preprečevanje nasilja zaradi spola in spolnega nasilja.**

3.2.1. Človekove pravice s poudarkom na ekonomskih in socialnih pravicah

Slovenija bo prispevala k enakim možnostim, predvsem zaposlitvenim, za ženske in mlade, k večji ekonomski neodvisnosti žensk, večjim možnostim zaposlitve, dostopu do dostojnega in enako plačanega dela, dostopu do finančnih storitev in drugih virov, ki spodbujajo vključevanje v

gospodarske dejavnosti ter pozivala nosilce in nosilke odgovornosti k izpolnjevanju svojih nacionalnih in mednarodnih obvez na področju enakosti spolov in nediskriminacije. Pri tem bo ozaveščala o pomenu usklajevanja družinskega in poklicnega življenja ter v to vključila vse, tudi moške in dečke.

Spodbujala bo dostop žensk in deklic do izobraževanja, ki mora biti kontinuirano, kakovostno in temeljiti na funkcionalni in informacijski pismenosti, ter do usposabljanj, s katerimi si bodo krepile znanja in veščine za zasedbo dostojnih delovnih mest. Podpirala bo tudi posebne projekte in programe, usmerjene v razvoj podjetništva, vključno s socialnim podjetništvom, in ustvarjanje dostojnih in zelenih delovnih mest, predvsem za mlade in ženske za krepitev ekonomske moči žensk. Ker je veliko žensk v državah v razvoju še vedno zaposlenih v neformalnem sektorju, kjer se srečujejo z izkoriščanjem, nasiljem zaradi spola in spolnim nasiljem, se bo Slovenija zavzemala za reformo ali boljšo implementacijo delovnega prava in drugih pravic, ki v posameznih državah formalno pravno že obstajajo, vendar pa ne pokrivajo delovnih razmerij v neformalnem sektorju. Posebna pozornost bo namenjena aktivnostim za zmanjševanje neenakosti na tehnološkem področju, s čimer želimo preprečiti izključenost žensk in deklic ter tudi drugih ranljivih družbenih skupin. Porast uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij in e-storitev v partnerskih državah pogosto pomeni tudi asimetrijo v dostopnosti oz. velik razkorak med spoli, kar je posledica izobrazbe, družbeno-ekonomskega sloja, zemljepisne pogojenosti, dohodka, znanja uradnega jezika, invalidnosti itd. Slovenija bo zato podpirala prizadevanja za preprečevanje digitalne neenakosti in za izkoriščanje priložnosti, ki jih lahko digitalizacija predstavlja za krepitev enakosti spolov.

Slovenija se bo zavzemala za aktivno vključevanje žensk in drugih manjšinskih ter marginaliziranih skupin v procese upravljanja naravnih virov. Prav tako se bo zavzemala za uravnoteženo zaposlovanje žensk in moških na trajnostnih delovnih mestih in v enaki meri spodbujala prenos znanj s področja trajnostnega gospodarjenja, oskrbe z vodo in upravljanja odpadnih voda tako na ženske kot na moške ter tudi na nosilke in nosilce odgovornosti.

Cilji

Slovenija bo v **povezavi z uresničevanjem CTR 8, 12 in 13** prispevala k večji ekonomski neodvisnosti žensk, večjim možnostim zaposlitve, dostopu do dostojnega in enako plačanega dela; dostopu do finančnih storitev in drugih virov, ki spodbujajo vključevanje v ekonomske dejavnosti; k boljšim življenjskim pogojem, vključno z dostopom do kakovostnega izobraževanja ter krepitvijo znanja in veščin žensk in deklic, tudi na pokriznih območjih. Slovenija bo v projekte trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri s poudarkom na trajnostnem upravljanju vodnih virov ter v projekte prilagajanja podnebnim spremembam, ki zagotavljajo celovitejše odzivanje na podnebne izzive in spodbujajo trajnostno mobilnost, vključevala vidik enakosti spolov, s posebnim poudarkom na pravicah žensk in deklic.

Primeri aktivnosti:

➔ opismenjevanje in izobraževanje žensk in deklic, ki bo imelo za cilj opolnomočiti ženske in deklice, da bodo aktivno uveljavljale svoje pravice, možnosti in priložnosti;

- učenje praktičnih veščin in znanj, ki ženskam omogočajo večjo možnost za zaposlitev in dostop do dostojnega in enako plačanega dela;
- usposabljanje pedagoških delavk in delavcev v partnerskih državah glede enakosti spolov in pomena vključevanja žensk na trg dela;
- ozaveščanje in izobraževanje moških in dečkov o enakosti med ženskami in moškimi ter o družbenih stereotipih glede družbenih vlog žensk in moških, o vlogi družine pri vključevanju deklic v izobraževalne procese, žensk na trg dela ter o vlogi moških pri skrbstvenih in gospodinjstkih delih;
- krepitev družbenega diskurza za vzpostavitev večjih možnosti v podporo enakemu vključevanju žensk na trg dela in kakovostnemu ter nediskriminatornemu izobraževanju;
- sodelovanje z ženskimi in drugimi organizacijami, ki se zavzemajo za vključevanje žensk v formalno ekonomijo in proti prekarnemu oz. neformalnemu delu ali zaposlitvi, ter pomoč oblastem kot nosilec odgovornosti, da podprejo ukrepe pri zaščiti delavk in delavcev v neformalni ekonomiji in ukrepe za prehod iz neformalnega v formalno gospodarstvo;
- informiranje in dvigovanje zavesti tistih, ki so odgovorni za izvajanje politik, ki lahko omogočajo ali onemogočajo upravičenkam in upravičencem pravic dostop do njih;
- prizadevanja za boljše ozaveščenost vseh deležnic in deležnikov mednarodnega razvojnega sodelovanja, torej tudi delodajalcev in delodajalk, lokalnih oblasti in vlad, o ekonomskih pravicah žensk in analizi njihovega stanja.

3.2.2. Vključevanje žensk v procese odločanja kot del celovitega transformativnega upravljanja

Sodelovanje žensk v vsej svoji raznolikosti v procesih odločanja je ključno za demokratično upravljanje. Demokratičnih in vključujočih institucij ni brez uravnotežene zastopanosti žensk in moških na odločevalskih položajih. Slovenija bo s krepitvijo institucionalnih mehanizmov za vključevanje žensk v procese odločanja spodbujala uravnoteženo zastopanost žensk in moških v javnem, političnem in gospodarskem življenju na vseh ravneh, vključno s področji, povezanimi s trajnostnim mirom in varnostjo.

Slovenija bo vključevala enakost spolov v projekte in programe trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri, tako da bo že v fazi načrtovanja projektov posebej analizirala potrebe in priložnosti za ženske in deklice. Dostop in pravice do naravnih virov, njihova razporeditev in pomanjkanje, predvsem vode in obdelovalnih površin, so velikokrat temeljni vzroki konfliktov, v katerih ženske in deklice nosijo večji delež bremen in hkrati nimajo vpliva na razporeditev teh virov oziroma nimajo odločevalske vloge pri upravljanju z njimi. Slovenija bo zato spodbujala k uravnoteženi zastopanosti žensk in moških v odločevalskih in upravljaljskih procesih na tem področju in omogočala enake pridobitve projektov trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri tako za ženske kot za moške.

Pri obvladovanju podnebnih sprememb se ženske in deklice soočajo z večjimi tveganji in obremenitvami. Neuravnotežena zastopanost žensk in moških v procesih odločanja povzroča nadaljnje neenakosti in pogosto preprečuje, da bi ženske v celoti prispevale k načrtovanju in oblikovanju podnebnih politik ter njihovem izvajanju. Pri obravnavanju izzivov, povezanih s podnebnimi spremembami, se bo Slovenija osredotočila na potrebe žensk in deklic, tako da bo

prednostno podprla tiste aktivnosti oziroma projekte, ki zagotavljajo celovitejše rešitve za ženske in deklice. Prav tako bo spodbujala projekte trajnostne mobilnosti, s posebnim poudarkom na iskanju rešitev za ženske in deklice, in se zavzela za uravnoteženo zaposlovanje žensk in moških na zelenih delovnih mestih.

Cilji

Slovenija bo **v povezavi z uresničevanjem CTR 16** prispevala k zagotavljanju enakih možnosti žensk in moških, enakosti med spoli, ozaveščanju odločevalskih struktur v partnerskih državah ter uravnotežene zastopanosti žensk in moških v javnem, političnem in gospodarskem življenju na vseh ravneh, med drugim v procesih odločanja na lokalni ravni, tudi ko gre za vprašanja miru in varnosti. Krepila bo delovanje ženskih organizacij, tudi na pokriznih območjih.

Primeri aktivnosti:

- ➔ spodbujanje sodelovanja ženskih skupin in drugih interesnih skupin, NVO in gibanj za spodbujanje njihovega delovanja na področju vključevanja žensk v vsej svoji raznolikosti v procese odločanja kot enakovrednih deležnic v političnih in zakonodajnih procesih na vseh ravneh;
- ➔ ozaveščanje žensk, moških in mladih o pomenu polnega, enakega in smiselnega vključevanja žensk v procese odločanja z namenom spreminjanja vzorcev obnašanja, spolnih stereotipov in družbenih norm;
- ➔ ozaveščanje in izobraževanje javnosti o nediskriminatornem in nestereotipnem portretiranju in oglaševanju žensk in moških, kot tudi o spodbujanju nestereotipnih vlog pri trajnostnem gospodarjenju z naravnimi viri;
- ➔ izgradnja zmogljivosti lokalnih skupnosti za delovanje na področju krepitve enakih možnosti in večjega vključevanja žensk v vsej svoji raznolikosti v procese odločanja na lokalni ravni;
- ➔ podpora krepitvi institucionalnih mehanizmov za vključevanje žensk v procese odločanja, npr. usposabljanje žensk za vodstvene položaje ali uvajanje spolnih/ženskih kvot v nacionalne parlamente, lokalne skupnosti itd. oz. tam, kjer kvote že obstajajo, evalvacija obstoječih kvot in posledično njihova optimizacija;
- ➔ podpora družbenemu diskurzu za krepitev zavedanja o pomenu enakopravnega sodelovanja žensk v vsej svoji raznolikosti v procesih odločanja.

3.3.3. Zagotavljanje spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic ter preprečevanje nasilja zaradi spola in spolnega nasilja

Na področju zdravja bo Slovenija spodbujala javno zdravstveno varstvo in pravičen ter nediskriminatoren dostop do zdravstvenih storitev in informacij. Prav tako bo z izobraževanjem in ozaveščanjem prispevala k izboljšanju razumevanja pomena spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic ter spodbujala ženske k samostojnemu odločanju in nadzoru nad vprašanji, povezanimi s spolnim in reproduktivnim zdravjem in pravicami, in aktivno vključevala moške v te programe in aktivnosti. Vidik spolnega in reproduktivnega zdravja ter pravic bo vključen v humanitarno pomoč Republike Slovenije, predvsem v konfliktnih razmerah in na pokonfliktnih območjih, ter v programe in projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja.

V tem okviru se bo Slovenija posvetila nasilju zaradi spola in spolnemu nasilju v mirnem času kot tudi v času kriz in na pokriznih območjih. Ozaveščala bo o ničelni toleranci do nasilja in krepila delovanje in sodelovanje lokalnih organizacij, ki delujejo na področju boja proti nasilju zaradi spola in spolnega nasilja. S partnerskimi državami bo spodbujala politični dialog v podporo zakonodaji na področju enakosti spolov ter tako krepila zmogljivosti lokalnih organizacij in institucij v partnerskih državah.

Cilji

Slovenija bo **v povezavi z uresničevanjem CTR 16** prispevala k izboljšanju razumevanja pomena spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic vseh, ne glede na spol in spolno identiteto, ter podpirala ženske pri samostojnem odločanju in nadzoru nad vprašanji, povezanimi s spolnim in reproduktivnim zdravjem ter pravicami. Slovenija bo krepila delovanje in sodelovanje ženskih in drugih (ne)vladnih organizacij, ki se osredotočajo na spolno in reproduktivno zdravje ter pravice, vključno s spodbujanjem javnih storitev (izobraževanje, informiranje, svetovanje, preventiva in neoviran dostop do zdravstvenih specialistk in specialistov ter dostop do menstrualnih pripomočkov) za zagotavljanje spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic. V humanitarno pomoč bo vključevala vidik spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic.

Slovenija bo **v povezavi z uresničevanjem CTR 16** ozaveščala o ničelni toleranci do nasilja zaradi spola in spolnega nasilja v družbi, krepila delovanje in sodelovanje organizacij, ki delujejo na področju boja proti takšnemu nasilju, vključno z nasiljem zaradi spola v digitalnih okoljih in spodbujala k zmanjševanju nasilja v javni in zasebni sferi, tudi v času kriz in na pokonfliktnih območjih.

Primeri aktivnosti:

- ➔ pozivanje in podpora državam partnericam pri vzpostavljanju trajnostnega, javnega in kakovostnega zdravstvenega sistema, ki je dostopen vsem, brez diskriminacije;
- ➔ usposabljanje in starosti primerno izobraževanje mladih o pomenu spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic;
- ➔ podpora deležnicam in deležnikom, ki delujejo na področju zagotavljanja in izboljšanja dostopa do spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic;
- ➔ podpora pri oskrbi z vodo, higienskimi storitvami in menstrualno higieno v šolah in zunaj nje, s čimer se prepreči izostanke deklet iz izobraževalnih procesov med menstruacijo;
- ➔ usposabljanje in izobraževanje medicinskega osebja v partnerskih državah o reproduktivnih pravicah in zdravju pred in med porodom ter po njem in nudenje podpore za njihovo delo;
- ➔ podpora ženskim organizacijam pri ozaveščanju, usposabljanju in zagovorniških aktivnosti glede spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic;
- ➔ podpora mehanizmom, ki prispevajo k uresničevanju in izvajanju spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic v mednarodnih forumih;
- ➔ podpora organizacijam, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja zaradi spola in spolnega nasilja v humanitarnih krizah s poudarkom na preprečevanju nasilja v povezavi s spolnim in reproduktivnim zdravjem in pravicami;
- ➔ podpora humanitarnim programom, ki v svoje delovanje vključujejo vidik enakosti spolov ter spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic;

- ozaveščanje in izobraževanje deklic in dečkov ter žensk in moških o tem, kako spol vpliva na neenako porazdelitev družbenih vlog in s tem družbene, politične, pravne in ekonomske moči na vseh ravneh družbe in s tem povezanimi posledicami; o povezavi med nasiljem in spolnim in reproduktivnim zdravjem in pravicami žensk;
- izobraževanje žensk in deklic o zgodnjem prepoznavanju nasilja in mehanizmih za zaščito pred nasiljem;
- izobraževanje moških in dečkov o zgodnjem prepoznavanju nasilja zaradi spola in spolnega nasilja ter vključevanja v njegovo odpravljanje;
- usposabljanje oseb, ki ženskam nudijo zaščito pred nasiljem, v okviru mehanizmov za zaščito;
- izgradnja zmogljivosti lokalnih organizacij, ki se ukvarjajo s preprečevanjem nasilja zaradi spola in spolnega nasilja ter se strokovno odzivajo nanj;
- izboljšanje infrastrukture za podporo žrtvam nasilja zaradi spola (npr. varne hiše, centri za socialno delo, pravna pomoč, zavetišča, klicni centri za svetovanje in pomoč);
- gradnja, vzpostavljanje in izboljšanje obstoječe javne infrastrukture za prijavo nasilja zaradi spola, vključno z usposabljanjem in senzibilizacijo javnih podpornih služb (policije, sodišč, centrov za socialno delo, zavetišč, klicnih centrov za svetovanje in pomoč);
- pomoč pri ustanavljanju skladov za finančno pomoč žrtvam nasilja zaradi spola;
- vključevanje družbenih medijev v programe ozaveščanja mladih o nasilju zaradi spola in spolnega nasilja;
- ozaveščanje, informiranje in izobraževanje žensk, moških in mladih, kot tudi splošne in strokovne javnosti, o vprašanjih nasilja zaradi spola in spolnega nasilja v prizadevanju za spreminjanje vzorcev delovanja, stereotipov in družbenih norm, tudi na pokriznih območjih, ter delo s povzročitelji nasilja;
- usposabljanje s področja enakosti spolov in nasilja zaradi spola ter spolnega nasilja za osebje, ki bo napoteno na mednarodne operacije in misije.

PRILOGA

Ocena na podlagi spola

Ocena na podlagi spola je **namenjena opredelitvi stanja in različnih potreb žensk in moških v vsej svoji raznolikosti ter predvideva vpliv projekta na enakost spolov**: če torej prispeva ali ne prispeva k enakosti spolov in opolnomočenju žensk in deklic ter k zmanjšanju diskriminacije ali neenakosti. Izvajalka ali izvajalec ob pripravi projekta ali programa oceni vpliv projektnih aktivnosti na enakost spolov, na podlagi katerih utemelji izbrano vrednost označevalca (več pod Označevalci). **Oceno na podlagi spola je treba opraviti za vse projekte in druge oblike razvojnih in humanitarnih aktivnosti**, pri čemer so izvzete dejavnosti zagotavljanja mednarodne reševalne pomoči ob nenadnih humanitarnih potrebah, ki zahtevajo hiter odziv.

Obvezni elementi ocene na podlagi spola so: ocena stanja na podlagi spola na področju, ki ga projekt vključuje, ter opredelitev pričakovanih učinkov projekta ali programa z vidika spola. Ocena stanja vključuje oceno vlog in odgovornosti moških in žensk, njihovih vsakodnevnih aktivnosti, ocena razlik med ženskami/moški, deklicami/dečki glede porazdelitve sredstev, priložnosti, omejitev in moči v določenem kontekstu, vključno z relevantno statistiko na nacionalni ali lokalni ravni,¹⁰ oceno znanja in zmogljivosti lokalne skupnosti ter deležnic in deležnikov za doseganje enakosti spolov ter oceno zmožnosti in pripravljenosti nosilcev in nosilk odgovornosti, da izpolnjujejo svoje obveznosti na področju človekovih in ženskih pravic, ki izhajajo iz njihovih nacionalnih in mednarodnih obvez. V oceni na podlagi spola se navede cilje in podcilje trajnostnega razvoja, povezane z enakostjo spolov in opredeli doprinos projekta k njim.

Pri predlogih projektov in programov, katerih specifični cilj je vezan na enakost spolov, predlagateljica ali predlagatelj opravi oceno, ki vsebuje vse v prejšnjem odstavku navedene elemente. **Pri predlogih projektov, katerih specifični cilj ni vezan na enakost spolov, mora biti ocena na podlagi spola vseeno opravljena, a je lahko poenostavljena, tako da obsega le nekatere od navedenih elementov.**¹¹ Obvezna ocena na podlagi spola je pomembna tudi kot zagotovilo, da projektne aktivnosti ne povzročajo škode ali da ne okrepijo neenakosti med spoli.

Izvajalke in izvajalci bodo ocene vključili v fazo načrtovanja oz. oblikovanja projekta zato, da aktivnosti projekta ne bi škodile ženskam/deklicam ali moškim/dečkom; da ne bi povečevale neenakosti med spoli (minimalna zahteva); da bi premagovale ovire za polno vključenost žensk v projekt; da bi enakovredno vključevale ženske in moške v aktivnosti; da bi zagotovile enako dobrobit projekta tako za ženske kot za moške ter da bi prispevale k spodbujanju enakosti med spoli

¹⁰ Če je le mogoče, se v statistiko vključi tudi presečni pristop, s čimer se prikažejo podatki ne le za spol, temveč tudi glede na etnično in versko pripadnost, raven izobrazbe, družbeno-ekonomski sloj (oz. prihodke družine), spolno identiteto itd. Tako razčlenjeni oz. podrobni podatki omogočajo veliko bolj natančno razumevanje problematike spola v določeni državi.

¹¹ Pri tem pa se vseeno spodbuja izvajalke in izvajalce projektov, da se v vsak projekt vključi posamezen aspekt enakosti spolov, npr. z zavednim in premišljenim vključevanjem žensk iz lokalnih skupnosti, v katerih se projekt izvaja, v izvedbo projekta.

po končanju aktivnosti. Izvajalke in izvajalci bodo zbirali podatke tudi po spolu in drugih za projekt relevantnih presečnih indikatorjih ter vključevali kazalnike, ki merijo napredek in rezultate na področju enakosti spolov in opolnomočenja žensk in dekliv.

Kot pomoč za vključevanje ugotovitev iz ocene na podlagi spola v vse faze projekta so izvajalkam in izvajalcem na voljo vprašanja, ki v ospredje postavljajo odgovornost vseh deležnic in deležnikov s ciljem, da se, kar se da učinkovito in usklajeno, vpelje enakost spolov kot osrednja ali kot presečna tema v slovensko mednarodno razvojno sodelovanje na vseh ravneh:

Načrtovanje: ocena na podlagi spola

- *Ali projektna dokumentacija navaja možnosti za spodbujanje žensk za prevzemanje vodstvenih položajev in za ženske na vodstvenih položajih?*
- *Ali so ponujene priložnosti za spodbujanje sodelovanja/vodenja žensk v fazah načrtovanja, izvajanja in evalvacije?*
- *Ali se omenja posebne neenakosti med spoli in različne potrebe spolov?*
- *Ali dokumentacija navaja ali pojasnjuje morebitne vzroke teh neenakosti z navedbo virov za oceno?*
- *Ali so identificirane morebitne nenamerne negativne posledice, vključno z nasiljem zaradi spola ali spolnega nasilja, ki bi lahko nastale kot rezultat (aktivnosti) projekta?*
- *Ali se navajajo ustrezne razlike v vlogah spolov v določenem kontekstu projekta?*
- *Ali dokumentacija navaja razmerja med spoli v vsej svoji raznolikosti, dinamiko in neenakosti v političnem, pravnem, geografskem, ekonomskem ali družbenem kontekstu?*
- *Ali je določeno, kako druge identitete poleg spola (npr. rasna, etnična ali verska pripadnost, spolna usmerjenost in identiteta, izobrazba, družbeno-ekonomski sloj, invalidnost, starost) medsebojno vplivajo na dostop posameznic in posameznikov do pravic?*
- *Ali dokumentacija identificira različne izzive med spoli pri dostopu do pravic, storitev, blaga, usposabljanja itd.?*
- *Ali katerakoli raziskava/analiza zbira ustrezne, v rezultate usmerjene podatke po spolu, starosti in drugih, za projekt relevantnih indikatorjih?*

Oblikovanje in izvajanje: vključevanje ocene v oblikovanje projekta

- *Ali je iz projektne dokumentacije razvidno, kako bo projekt obravnaval neenakosti med spoli?*
- *Ali projekta dokumentacija uporablja spolno občutljivo rabo jezika?*
- *Ali projekt obravnava izzive in omejitve zaradi spola, vključno s pomanjkanjem časa zaradi neplačanih družinskih oz. gospodinjskih obveznosti, dostopom do finančnih virov, izobraževanja ali z drugimi omejitvami in izzivi, opredeljenimi v oceni po spolu?*
- *Ali je opredeljeno, kako bo projekt reševal različne potrebe različnih spolov?*

- *Ali bo projekt obravnaval izzive, povezane z nenamernimi negativnimi posledicami, vključno z nasiljem zaradi spola in spolnega nasilja, ki se lahko pojavijo med izvajanjem (aktivnosti) projekta?*
- *Ali imajo sodelujoči pri projektu, vključno s partnericami in partnerji, izkušnje na področju vključevanja vidika spola ali s strokovnim/tehničnim znanjem s področja enakosti spolov?*
- *Ali je opredeljen način za zagotovitev, da so ženske v vsej svoji raznolikosti v vodilnih vlogah in opolnomočene?*
- *Ali je iz dokumentacije razvidno, kako bodo pri oblikovanju in izvajanju projekta upoštevane spolne vloge?*
- *Ali se bo sledilo presečnemu pristopu, tj. ali se bo posvetilo medsebojnim interakcijam različnih identitet in potreb manjšinskega prebivalstva, vključno s spolnimi manjšinskimi skupnostmi?*
- *Ali dokumentacija omenja sposobnost ranljivih in marginaliziranih skupin, med njimi žensk, na katere bo projekt vplival, da sodelujejo v fazi načrtovanja, oblikovanja, izvajanja in ocenjevanja projekta?*
- *Ali je iz dokumentacije razvidno, da bo ciljna skupina projekta vključevala tudi ženske?*
- *Ali dokumentacija vključuje tudi aktivnosti v zvezi z nudenjem podpore ali krepitev zmogljivosti odgovornih nosilk in nosilcev za izvajanje pravic, da bodo lahko izpolnjevali svoje dolžnosti, ki izhajajo iz njihovih nacionalnih in mednarodnih obvez?*

Spremljanje, evalvacija in poročanje

- *Ali se načrtuje spremljanje morebitnih nenamernih posledic, vključno z nasiljem zaradi spola in spolnega nasilja ter posledično obravnava njihovo odpravljanje?*
- *Ali obstajajo kazalniki ali drugi mehanizmi poročanja, ki prikazujejo, v kolikšni meri so bile zmanjšane neenakosti med spoli?*
- *Ali so bili pridobljeni podatki o udeležbi glede na spol, rasno, etnično in versko pripadnost, raven izobrazbe, družbeno-ekonomskih sloj (oz. prihodke družine), starost, in če je možno ali smiselno, spolno identiteto in usmerjenost?*
- *Ali so bila med ocenjevanjem projekta pridobljena stališča žensk, tako izvajalk kot deležnic?*
- *Ali se načrtuje delitev poročila ali evalvacije z obravnavanimi ranljivimi skupinami oz. skupnostmi, vključno z ženskami in organizacijami za pravice žensk?*
- *Ali se pri poročanju uporablja spolno občutljiva raba jezika?*

Spremljanje vključevanja enakosti spolov v aktivnosti

Označevalci enakosti spolov po metodologiji OECD DAC

Odbor za razvojno pomoč Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD DAC) oblikuje standarde razvojnih financ ter skrbi za statistiko in usmeritve za poročanje donatoric o URP. OECD DAC je razvil **označevalce na področju enakosti spolov**, s katerimi ovrednotimo vpliv posameznega projekta in aktivnosti na enakost spolov. Pogoj za uveljavljanje presečne teme so opravljene analize oziroma ocene vpliva na enakost spolov, t.i. analize oziroma ocene na podlagi spola, zbiranje podatkov po spolu, enakovredno vključevanje žensk in moških v aktivnosti ter zagotavljanje enakih koristi projektov tako za ženske kot za moške.

Izvajalka ali izvajalec ob pripravi projekta/aktivnosti oceni vpliv projektnih aktivnosti na enakost spolov, na podlagi katerih utemelji izbrano vrednost označevalca 0, 1 ali 2. Pri tem opravi oceno na podlagi spola in zbira podatke o aktivnosti tudi po spolu. V okviru projekta poda zavezo k spremljanju in poročanju o rezultatih z vidika enakosti spolov, tudi v fazi evalvacije.

Ukrepi:

- ➔ oceno na podlagi spola je treba opraviti za vse aktivnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije v vrednosti nad 10.000 EUR;
- ➔ rezultate, pridobljene z oceno na podlagi spola, je treba vključiti v načrtovanje projekta kot zagotovilo, da aktivnosti oz. projekt ne povzročajo škode in ne povečujejo neenakosti med spoli;
- ➔ vključevanje enakosti spolov bo pozitivno ocenjeno pri izbiri razvojnih projektov;
- ➔ z uporabo označevalcev po metodologiji OECD DAC, opredeljenih v tem dokumentu, se bo spremljalo obravnavanje enakosti spolov v letnih poročilih (glej tudi pogl. 2.3. Ukrepi).

Označevalci:

Označevalec 2: Doseganje enakosti spolov je pglavitni cilj projekta. Označevalec 2 se uporabi pri projektih, kjer je cilj projekta neposredno doseganje ciljev posamezne politike, v tem primeru enakost spolov. Specifični cilj projekta, kot je določen v projektu, je v tem primeru usmerjen v krepitev enakosti spolov.

Izvajalka ali izvajalec izbere vrednost označevalca 2, če je specifični cilj projekta usmerjen v krepitev enakosti spolov in je podlaga za zasnovo in pričakovane rezultate. Njegov glavni namen je uveljavljanje enakosti spolov in/ali krepitev moči žensk in deklic, zmanjševanje diskriminacije ali neenakosti oz. zadovoljevanje posebnih potreb glede na spol. Projekt brez tega cilja ne bi bil izveden.

Za označitev projekta z označevalcem 2 morajo biti izpolnjeni vsi naslednji pogoji:

- opravljena podrobna ocena na podlagi spola;

- izsledki ocene na podlagi spola so na voljo deležnicam in deležnikom projekta in se uporabijo v fazi načrtovanja projekta, upoštevajoč načelo, da se ne sme povzročiti škode;
- prisotnost specifičnega cilja projekta za krepitev enakosti oz. zmanjševanje neenakosti med spoli;
- merjenje napredka pri doseganju ciljev projekta za krepitev enakosti oz. zmanjševanje neenakosti med spoli preko kazalnikov glede na spol, za določitev vpliva oz. izida projekta;
- zbiranje podatkov in kazalnikov po spolu, kjer je to mogoče;
- poročanje o rezultatih projekta za zmanjšanje neenakosti med spoli v fazi evalvacije.

Primeri projektov z vrednostjo označevalca 2:

- projekt, ki se osredotoča na dostop deklic do izobrazbe in njihovo uspešnost, z glavnim ciljem zmanjšati razlike med deklicami in dečki;
- projekt, katerega cilj je preprečevati nasilje zaradi spola in spolnega nasilja ali odgovoriti nanju;
- projekt socialnega varstva, ki ima specifičen namen opolnomočiti ženske in deklice, ki so prepoznane kot prikrajšana skupina v družbi;
- projekt, ki se specifično osredotoča na boljši dostop deklic do izobraževanja, na uspešnost v izobraževanju in/ali poklicnem usposabljanju; glavni cilj je opolnomočenje žensk in deklic ter zmanjšanje razlik med deklicami in dečki;
- projekt, ki se osredotoča na preprečevanje in/ali odgovarja na nasilje zaradi spola in spolnega nasilja v konfliktih ali humanitarnih krizah;
- projekt, ki se osredotoča na izobraževanje in mobilizacijo moških in fantov, ki v skupnosti javno opozarjajo na nesprejemljivost nasilja zaradi spola in spolnega nasilja;
- projekt, ki se osredotoča na socialno varnost s primarnim ciljem opolnomočenja žensk in deklic, še posebej v najbolj zapostavljenih delih družbe;
- projekt, ki pomaga pri krepitvi glasu žensk in udeležbi pri upravljanju/vladanju na lokalnem, regionalnem in nacionalnem nivoju.

Označevalec 1: Doseganje ciljev posamezne politike, to je enakost spolov, je pomemben cilj projekta. Označevalec 1 se uporabi za projekte, za katere so cilji posamezne politike pomembni, ne pa tudi ključni za izvedbo projekta.

Izvajalka ali izvajalec izbere vrednost označevalca 1, če je enakost spolov pomemben in tudi nameren cilj, ne pa tudi ključni cilj za izvedbo projekta. To pomeni, da mora biti enakost spolov kot cilj izrecno omenjena v projektni dokumentaciji. Poleg drugih ciljev je projekt načrtovan tako, da ima pozitiven vpliv na povečanje enakosti spolov ter opolnomočenje žensk in deklic, na zmanjšanje diskriminacije ali neenakosti ali na zadovoljevanje posebnih potreb glede na spol.

Za označitev projekta z označevalcem 1 morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- opravljena ocena na podlagi spola;
- izsledki ocene na podlagi spola so na voljo deležnicam in deležnikom projekta in se uporabijo v fazi načrtovanja projekta, upoštevajoč načelo, da se ne sme povzročiti škode ("do no harm");
- prisotnost vsaj enega pomembnega cilja projekta za zmanjševanje neenakosti med spoli in vsaj enega kazalnika po spolu;
- zbiranje podatkov in kazalnika po spolu, kjer je to mogoče;

- poročanje o rezultatih projekta za zmanjšanje neenakosti med spoli v fazi evalvacije.

Primeri projektov z vrednostjo označevalca 1:

- opismenjevanje in izobraževanje, ki je zasnovano tako za dečke kot za deklice, vendar s posebnim ciljem in dejavnostmi, ki so usmerjene v prepreke pri izobraževanju deklic, na primer s finančnimi spodbudami revnim družinam, da vključijo deklice v šolo;
- projekt, ki se posveča potrebam mladih na področju spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic z vzpostavitvijo klinike, kjer imajo mladi dostop do informacij, testiranja na virus HIV, svetovanja o načrtovanju družine, in ki vključuje diferencirano ponudbo glede na spol;
- infrastrukturni projekt, ki upošteva prilagajanje transportnega sistema ženskam, tako da upošteva njihove potrebe po varnosti;
- projekt, ki se osredotoča na decentralizacijo in procese lokalnega upravljanja, namenjenega gradnji in ustvarjanju zmogljivosti lokalne uprave, ko gre za izboljšanje vodenja in finančnega načrtovanja; specifični cilj projekta je krepitev vloge žensk pri odločanju na občinski ravni in zagotavljanje storitev, ki upoštevajo vidik spola, npr. proračunske pobude, ki so vezane specifično na ženske;
- projekt, ki v okrajih ali skupnostih zagotavlja pitno vodo s specifičnim ciljem, in organizacije, ki bodo zagotavljale, da bodo ženske in deklice imele olajšan in varen dostop do vira pitne vode.

Označevalec 0: Projekt ne vpliva na enakost spolov. Označevalec 0 se uporabi za projekte, ki niso ne zasnovani za spodbujanje enakosti spolov niti ni to njihov sekundarni namen, hkrati pa ne povzročajo dodatnih neenakosti.

Izvajalka ali izvajalec **po narejeni oceni na podlagi spola** izbere vrednost označevalca 0, če aktivnosti projekta niso namenjene enakosti spolov, hkrati pa ne povzročajo dodatnih neenakosti, kar je bilo ugotovljeno na podlagi opravljene ocene na podlagi spola.

Primeri projektov z vrednostjo označevalca 0:

- opismenjevanje in izobraževanje, ki je zasnovano tako za dečke kot za deklice, brez ciljev in dejavnosti, ki bi bili usmerjeni v spolne prepreke pri izobraževanju;
- izgradnja športne dvorane z ločenimi sanitarijami, a brez posebnih ukrepov, ki bi spodbujali vključevanje deklic in žensk v športne dejavnosti;
- projekt, namenjen podpori lokalnih kmetov in kmetovalk pri dostopu do mikrokreditov za nakup kmetijskih sredstev, kot so pesticidi in gnojila. Projekt pa ne vključuje enakosti spolov, ko gre za dostop do produkcijskih sredstev in nadzora nad njimi in/ali ne vključuje ukrepov, ki bi bili namenjeni izrecno kmetovalkam;
- projekt izgradnje železnice, za katerega je bila izvedena ocena na podlagi spolov, vendar enakost spolov ni namerni cilj in ne vključuje specifičnih ukrepov, ki bi zmanjšali neenakost na podlagi spolov (npr. dostop do storitev in priložnosti), ali da bi s kvotami pri zaposlovanju pripomogli k opolnomočenju žensk.

Seznam kazalnikov

Smernice opredeljujejo naslednje **kazalnike**, ki bodo omogočili spremljanje izvajanja mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči RS z vidika enakosti spolov in krepitve vloge žensk:

1. Delež programske uradne razvojne pomoči, ki vključuje vidik spola (vidik je vključen v načrtovanje, izvajanje in spremljanje projekta; v okviru projekta se kot poglobitvi ali kot pomembni cilji projekta izvajajo aktivnosti, namenjene krepitvi moči žensk/deklic), pri čemer je ciljna vrednost 85 % do leta 2030.
2. Število razvojnih in humanitarnih projektov NVO in drugih razvojnih deležnikov in deležnic, katerih cilj je enakost spolov in opolnomočenje žensk in deklic, predvsem s področja ekonomskih in socialnih pravic, izobraževanja in podpore pri (samo)zaposlovanju žensk, vključevanja v procese odločanja ter zagotavljanja reproduktivnih pravic in preprečevanja nasilja nad ženskami in deklicami v okviru mehanizmov za zaščito, predvsem v času kriz, oboroženih spopadov oz. na pokriznih območjih, ter analiza njihovega učinka (Akcijski načrt 1325).
3. Število in delež razvojnih in humanitarnih projektov, ki pri načrtovanih aktivnostih upoštevajo načelo uravnotežene zastopanosti žensk in moških, vlagajo v (nadgraditev) znanja in veščin s področja enakosti spolov in imajo vzpostavljene mehanizme za obravnavanje izzivov, povezanih z enakostjo spolov (Akcijski načrt 1325).
4. Delež izvajalk in izvajalcev ter financerk in financerjev s pridobljenim znanjem na področju enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklic v razvoju.
5. Delež podeljenih razvojnih štipendij, namenjenih ženskam iz partnerskih držav.
6. Število zaključenih podiplomskih študijev v Sloveniji (moški/ženske) iz naslova podeljenih razvojnih štipendij.
7. Število ustvarjenih delovnih mest ali samozaposlitev (moški/ženske) v partnerski/h državi/ah.
8. Število oseb z dostopnim trajnostnim odjemom oz. dostopom do varne pitne vode (moški/ženske) v partnerski/h državi/ah.
9. Število usposabljanj oz. dni/udeležencev in udeleženk na usposabljanjih dobrega upravljanja na področju enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklic.
10. Število oseb, deležnih ozaveščanja o različnih dimenzijah enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklic, v partnerski/h državi/ah.
11. Delež žensk na vodstvenih položajih v javnem in gospodarskem življenju po zaključeni aktivnosti v partnerski/h državi/ah.
12. Število primerov seznanitev vodstva projekta/kontaktne/ih točk/e o morebitni kršitvi pravic s področja enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklic: prisotnost/odsotnost odziva pristojnih, število sprejetih ukrepov, učinkovitost reševanja konfliktov.

Letni pregled, večletna podrobnejša ocena in evalvacija

Pregled izvajanja smernic se izvaja vsako leto v poročilu mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije, in sicer tako glede enakosti spolov kot presečne teme in kot glavnega cilja projektov. Letno poročilo vsebuje najmanj informacijo o stanju in oceno gibanja

deleža programske uradne razvojne pomoči, ki vključuje vidik enakosti spolov in opolnomočenja žensk in dekllic.

Ob zaključku okvirnega programa mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije **za obdobje štirih let se opravi podrobnejša ocena** vključevanja enakosti spolov na podlagi navedenih kazalnikov. Ocena predstavlja eno od podlag za pripravo prihodnjega štiriletnega programa.

Za izboljšanje prihodnje politike, programov in projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči se v skladu z evalvacijsko politiko mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije¹² **v okviru evalvacij preučuje tudi vključevanje enakosti spolov**. V Evalvacijskih smernicah mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije¹³ so zato navedeni primeri, kako se lahko enakost spolov vključi v evalvacijska vprašanja kot presečni cilj. Vključevanje enakosti spolov bo predmet občasnih evalvacij, hkrati pa tudi evalvacij izvajanja SMRSHP RS v letih 2023, 2027 in 2031.

¹² Sklep Vlade Republike Slovenije št. 51100-32/2014/4 z dne 24. 12. 2014.

¹³ Sprejel jih je minister za zunanje zadeve 16. 10. 2015.